mulier instituut

Rapport

Sport en bewegen in collegeprogramma's 2026-2030

Manon de Ruijsscher | Nathan Geurink

Mulier Instituut | 2026

Sport en bewegen in collegeprogramma's 2026-2030

Met ondersteuning van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en de Beweegalliantie

Mulier Instituut
Manon de Ruijsscher
Nathan Geurink

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut
Utrecht, 9 november 2026
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer
U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.
Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Afkortingen

Afkortingen

BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
CU	ChristenUnie
IHP	Integraal Huisvestingsplan
JOGG	Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst

Inhoudsopgave

Sport en bewegen in collegeprogramma's 2026-2030

Samenvatting **5**

1 Inleiding **8**

1.1 Achtergrond 8

1.2 Doelstelling 8

1.3 Onderzoeksmethoden 8

2 Sportvermelding in collegeprogramma's **11**

2.1 Sportvermelding 11

2.2 Sportparagraaf 13

2.3 Vermelding gezonde leefstijl 15

2.4 Politieke kleur 17

3 De boodschap over sport en bewegen **19**

3.1 Sportthema's 19

3.2 Verwevenheid met andere sectoren 28

3.3 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid 33

4 Conclusies **37**

4.1 Vermelding van sport, bewegen en gezonde leefstijl 37

4.2 Thema's binnen het sportbeleid 37

4.3 Sport in andere beleidsterreinen 39

4.4 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid 40

Bronnen **43**

Bijlage 1 - Zoektermen **44**

Samenvatting

Sport in gemeentelijke collegeprogramma's

Inleiding

Dit rapport is het vijfde in een reeks van studies naar de positie van sport in gemeentelijke collegeprogramma's (start 2010). Hiermee bieden we een beeld van de inbedding van sport in het lokale beleid en de ontwikkelingen hierin.

Onderzoeksmethode

We hebben een kwantitatieve analyse uitgevoerd van 330 collegeprogramma's. Daarbij keken we in welke mate 43 sportgerelateerde termen en 43 termen gerelateerd aan gezonde leefstijl hierin voorkomen.

Voor een representatieve steekproef van 84 programma's hebben we geanalyseerd of deze een aparte sportparagraaf hebben, in welke andere paragrafen sport voorkomt, en welke politieke partijen deel uitmaken van de coalitie.

Vervolgens hebben we hier een representatieve steekproef van veertig gemeenten uit geselecteerd. Hierop hebben we een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd om zicht te krijgen op de context waarin zij de termen gerelateerd aan sport en gezonde leefstijl noemen.

Conclusies

Sport in collegeprogramma's

Sport komt in vrijwel alle collegeprogramma's terug, net als in 2022. Het aandeel programma's met een aparte sportparagraaf is vrijwel gelijk gebleven, maar bij kleine gemeenten is dit aandeel gedaald en bij grote gemeenten gestegen. Kleinere gemeenten noemen sport wel, maar vaak geïntegreerd in beleid rond gezondheid, het sociaal domein, leefbaarheid, voorzieningen en de openbare ruimte.

Bewegen blijft de meest genoemde sportterm, terwijl actieve mobiliteit, leefbaarheid en de openbare ruimte veel aandacht krijgen in relatie tot een gezonde leefstijl.

De boodschap over sport en bewegen

- Binnen het sportbeleid blijft gezondheid en preventie een belangrijke legitimatie, waarbij gemeenten steeds vaker ook mentale gezondheid, weerbaarheid en sociale verbinding benadrukken.

- Sportverenigingen behouden een belangrijke maatschappelijke rol, terwijl vooral grotere gemeenten ook meer aandacht besteden aan ondernemende sportaanbieders.
- Sport en bewegen in de openbare ruimte en een beweegvriendelijke leefomgeving krijgen ook nadruk.
- Bij sportaccommodaties ligt de aandacht vooral op verduurzaming, toekomstbestendigheid en multifunctioneel gebruik.
- Topsport en sportevenementen komen voornamelijk bij grote gemeenten aan bod, onder meer vanwege talentontwikkeling, profilering en economische opbrengsten.
- Tot slot besteden gemeenten aandacht aan inclusief sporten, met nadruk op fysieke en financiële toegankelijkheid.
- Ook wanneer gemeenten sport en bewegen niet expliciet noemen in gezondheids- en preventieambities, liggen er kansen om deze te verbinden aan doelen rond een gezonde leefstijl, vroegsignalering, het voorkomen van overgewicht en het tegengaan van schadelijk middelengebruik.

Sport in andere beleidsterreinen

Ook buiten het sportbeleid verbinden gemeenten sport met uiteenlopende maatschappelijke doelen. Gezondheid en het sociaal domein zijn daarbij de belangrijkste beleidsterreinen, met aandacht voor fysieke en mentale gezondheid, preventie, welzijn en sociale cohesie. Daarnaast zetten ze sport in voor kansengelijkheid, armoedebestrijding, jeugdpreventie en veiligheid.
Ook bij mobiliteit, recreatie, toerisme, onderwijs, wonen en gebiedsontwikkeling speelt sport een rol. Bijvoorbeeld via verkeersveilige routes, toegankelijke voorzieningen en een beweegvriendelijke leefomgeving. In kleinere kernen dragen sportverenigingen en multifunctionele accommodaties bovendien bij aan leefbaarheid en het behoud van voorzieningen.

mulier
instituut

Hoofdstuk 1

Inleiding

Dit rapport gaat over hoe sport en bewegen terugkomen in de collegeprogramma's van gemeenten. In dit eerste hoofdstuk beschrijven we de achtergrond en doelstelling van het onderzoek. Daarnaast leggen we uit welke kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden we hebben toegepast om tot de resultaten te komen.

1.1 Achtergrond

Deze rapportage maakt onderdeel uit van een meerjarige reeks van studies naar de positie van sport in lokale collegeprogramma's. Sinds 2010 voert het Mulier Instituut in samenwerking met de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) na afloop van de gemeenteraadsverkiezingen analyses uit van de nieuwe collegeprogramma's.

Na de rapportages in 2010 (Hoekman & Gijsbers, 2010), 2014 (Hoekman & Van der Bol, 2014), 2018 (Hoekman & Reitsma, 2018) en 2022 (Geurink & Hoekman, 2022) is dit rapport de vijfde uitgave in de reeks.

In deze rapporten geven we een overzicht van de positie van sport in de gemeentelijke collegeprogramma's. Hiermee ontstaat enerzijds een goed beeld van de inbedding van sport in het lokale beleid en anderzijds een overzicht van ontwikkelingen die in het sportbeleid te verwachten zijn voor de komende collegeperiode. Ten opzichte van de vorige reeks studies hebben we onze huidige analyse verbreed met termen over gezonde leefstijl.

1.2 Doelstelling

Het doel van het onderzoek is inzicht te bieden in de rol van sport en bewegen in de collegeprogramma's 2026-2030 van gemeenten. Daarbij kijken we ook hoe coalities aandacht besteden aan gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext. Tot slot vergelijken we de bevindingen, waar mogelijk, met de analyses van de collegeprogramma's van de bestuursperioden 2010-2014, 2014-2018, 2018-2022 en 2022-2026.

1.3 Onderzoeksmethoden

We hebben de collegeprogramma's verzameld via de website van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). In de praktijk zijn deze documenten ook vaak coalitieakkoorden.

Kwantitatieve analyse

- **Kwantitatieve analyse 330 collegeprogramma's**

Voor dit onderzoek hebben we verschillende onderzoeksmethoden toegepast. We zijn gestart met een kwantitatieve analyse van de collegeprogramma's van 330 gemeenten.

Via een Python-script konden we alle beschikbare collegeprogramma's geautomatiseerd doorzoeken op de 43 geselecteerde sport- en beweegzoektermen en 43 gezonde-leefstijltermen (zie bijlage). De collegeprogramma's van twaalf gemeenten waren niet beschikbaar of konden we niet automatisch doorzoeken. Daarom hebben we deze buiten beschouwing gelaten.

Bij de woordentelling hebben we gezocht naar de exacte woorden. Een woord namen we dus alleen mee als het dat exacte woord was, zonder toevoegingen. Het woord 'sport' telden we dus niet als het woord 'transport' in het collegeprogramma stond. Bij sommige woorden hebben we wel op variaties gezocht, zoals loop- in combinatie met een ander woord. In deze gevallen geven we dit in de bijlage aan.

Bij de woordentelling hebben we niet precies gekeken in welke context het woord is gebruikt. Daardoor kan het zijn dat een woord als lopen of bewegen in een andere context is gebruikt dan sport- en beweegbeleid. Bijvoorbeeld om een bepaalde beweging in de zin van een ontwikkeling te beschrijven.

De methode bij de kwantitatieve analyse verschilt licht ten opzichte van vorige jaren. Ten eerste hebben we de 43 zoektermen op bepaalde punten wat aangepast, passend bij het huidige beleidsjargon. Daarnaast hebben we het onderzoek met ondersteuning van de Beweegalliantie verbreed naar gezonde leefstijl door ook te zoeken op 43 gezonde-leefstijltermen in de sport- en beweegcontext.

- **Diepgaandere kwantitatieve analyses 84 collegeprogramma's**

Vervolgens hebben we een representatieve steekproef getrokken voor meer diepgaande kwantitatieve analyses. Hiervoor selecteerden we tachtig gemeenten op basis van inwoneraantal en regionale spreiding. Deze vulden we aan met de G4. Bij deze 84 geselecteerde collegeprogramma's hebben we onderzocht of ze een aparte sportparagraaf bevatten en in hoeverre sport wordt genoemd in paragrafen van andere beleidsterreinen.

Hiervoor zijn we allereerst voor elk collegeprogramma nagegaan of er expliciet een paragraaf in stond met 'sport' in de paragraaftitel. Bijvoorbeeld 'sport, gezondheid en ontmoeting' of 'sport, cultuur en recreatie'. Vervolgens zijn we in paragrafen van andere beleidsterreinen waarin sport niet in de paragraaftitel stond, nagegaan of sport wel werd genoemd in deze paragrafen.

Kwalitatieve analyse

Voor het tweede deel van het onderzoek hebben we op veertig van de 84 geselecteerde collegeprogramma's een meer kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd, om inhoudelijk iets kunnen zeggen over zowel de beleidsaandacht voor sport en bewegen als de beleidsaandacht voor gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext. Bij de selectie van deze veertig gemeenten hebben we weer rekening gehouden met representativiteit voor het geheel aan Nederlandse gemeenten, op basis van inwonertal en regionale spreiding.

De toegepaste methode voor deze verdiepende inhoudsanalyse verschilt met eerdere jaren. Waar deze kwantitatieve analyse in voorgaande jaren alleen in het teken stond van sport- en beweegtermen, hebben we nu ook de gezonde-leefstijltermen (in de context van sport en bewegen) meegenomen. Kortom, het verschil zit dus in de verbreding van de kwalitatieve inhoudsanalyse naar gezonde-leefstijltermen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 presenteren we de resultaten van de kwantitatieve analyse. Hierbij gaan we onder andere in op de meest genoemde sporttermen en op de mate waarin collegeprogramma's eigen sportparagrafen bevatten. We vergelijken daarbij de onderzoeken van 2010, 2014, 2018 en 2022, maar we besteden ook aandacht aan verschillen tussen kleine en grote gemeenten.

In hoofdstuk 3 presenteren we de resultaten van de kwalitatieve analyse. Hierbij hebben we aandacht voor de context van de sporttermen. Ook besteden we daarbij aandacht aan gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext. We bespreken op welk thema's de accenten liggen en werken die thema's verder uit. Hierbij vergelijken we ook met regelmatig met de vorige rapportages en tussen kleine en grote gemeenten.

In hoofdstuk 4 geven we een korte beschouwing op de aandacht voor sport en bewegen en voor gezonde leefstijl in de sport- en beweegcontext in de collegeprogramma's van de Nederlandse gemeenten.

Hoofdstuk 2

Sportvermelding in collegeprogramma's

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de kwantitatieve analyse. Bij deze analyse hebben we 330 collegeprogramma's doorzocht op 43 zoektermen over sport en bewegen en 43 over gezonde leefstijl (zie bijlage 1). Daarnaast hebben we voor een selectie van 84 collegeprogramma's onderzocht of deze een aparte sportparagraaf bevatten.

Paragraaf 2.1 bevat een overzicht van de meest genoemde sportgerelateerde termen in alle 330 geanalyseerde collegeprogramma's en per categorie gemeenten op inwoneraantal.

In paragraaf 2.2 geven we weer in hoeveel procent van de collegeprogramma's sport genoemd wordt en hoeveel procent van de collegeprogramma's een eigen sportparagraaf heeft. Dit specificeren we verder in categorieën gemeenten op basis van inwoneraantal.

In paragraaf 2.3 geven we voor de selectie van 84 collegeprogramma's per politieke partij aan in hoeverre er aandacht is voor sport in de colleges waar zij onderdeel van uitmaken.

2.1 Sportvermelding

Meest genoemde sporttermen

Net als in de voorgaande analyses hebben we een top tien opgesteld van de sporttermen die in collegeprogramma's voorkomen (tabel 2.1). In de tweede kolom van de tabel geven we weer welk percentage van de onderzochte gemeenten deze term noemt. In de derde kolom staat hoe vaak de term in totaal wordt genoemd.

Bewegen is net als in 2022 het meest genoemde sportgerelateerde woord. Ten opzichte van 2022 komt het in meer collegeprogramma's voor en wordt het vaker genoemd. In 2022 constateerden we al dat dit goed past bij de ontwikkeling van het sportbeleid, waarin bewegen vanuit het perspectief van gezondheidsbevordering een steeds grotere rol speelt. Deze ontwikkeling lijkt tussen 2022 en 2026 dus verder te zijn doorgezet.

Ook de overige woorden in de top acht komen overeen met 2022, waarbij enkele woorden een plek in de rangorde zijn gewisseld. Wel valt op dat sportvereniging en sportaccommodatie in meer collegeprogramma's worden genoemd dan in 2022.

Speelvoorziening en bewegingsonderwijs zijn nieuw in de top tien ten opzichte van 2022. De opkomst van het woord speelvoorziening sluit aan bij een grotere focus op bewegen, ook buiten georganiseerd sportverband. Bij bewegingsonderwijs

benoemen gemeenten over het algemeen het belang van goed bewegingsonderwijs. Maar in enkele collegeprogramma's die we ook kwalitatief hebben geanalyseerd, noemen ze bewegingsonderwijs ook specifiek vanwege de afbouw van vakleerkrachten vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC).

Vanaf 2027 mogen gemeenten deze regeling niet meer gebruiken om vakleerkrachten bewegingsonderwijs van te financieren, en enkele gemeenten geven in hun collegeprogramma aan te inventariseren hoe ze dit kunnen opvangen. In 2025 zetten 95 gemeenten BRC-functionarissen nog in als vakleerkracht (Bronkhorst et al., 2026).

Tabel 2.1
Tien meest genoemde sporttermen in collegeprogramma's in 2026 en 2022
(in procenten en in absolute aantallen)

Totaal gemeenten 2026 (n=330)			Totaal gemeenten 2022 (n=274)		
	%	Aantal*		%	Aantal*
Bewegen**	88	1.803	Bewegen**	84	1.113
Sportaccommodatie***	63	589	Sportaccommodatie***	54	300
Sportvereniging	57	429	Vitaal	48	319
Vitaal	52	394	Sportvereniging	47	248
Zwembad	36	330	Zwembad	32	195
Club	27	196	Club	28	151
Sportpark	24	184	Sporthal	19	87
Sporthal	23	145	Sportpark	19	84
Bewegingsonderwijs****	15	81	Sportieve	15	45
Speelvoorziening	15	55	Buurtsportcoach	14	57

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

* Termen kunnen meerdere keren voorkomen per collegeprogramma.

** Bewegen en beweging hebben we samengevoegd onder bewegen.

*** Sportaccommodatie en sportvoorziening hebben we samengevoegd onder sportaccommodatie.

*** Bewegingsonderwijs, gym en gymles hebben we samengevoegd onder bewegingsonderwijs.

Verschillen naar gemeentegrootte

Wanneer we onderscheid maken in verschillende grootten gemeenten, zien we over het algemeen veel dezelfde woorden terugkomen in de top tien (tabel 2.2). Toch zijn er wel enkele verschillen zichtbaar.

Zo staat sportverenigingen bij middelgrote en grote gemeenten duidelijk hoger in de top tien dan in kleine gemeenten. Zwembaden noemen kleine en middelgrote gemeenten relatief vaker dan grote gemeenten. Ook andere typen sportaccommodaties staan bij kleinere gemeenten hoger in de top tien dan bij grotere gemeenten.

Topsport en sportevenement staan net als in de afgelopen collegeperiode alleen bij grote gemeenten in de top tien. Dat is niet verassend, aangezien grote gemeenten ook het vaakst beleid hebben op het gebied van topsport en sportevenementen (Geurink et al., 2025).

Tabel 2.2
Tien meest genoemde sporttermen in collegeprogramma's naar omvang van gemeente
(in absolute aantallen)

<25.000 inwoners (n=107)		25.000-70.000 inwoners (n=167)		70.000-250.000 inwoners (n=54)		>250.000 inwoners (n=4)	
Bewegen	347	Bewegen	864	Bewegen	552	Bewegen	40
Sportaccommodatie	150	Sportaccommodatie	296	Sportaccommodatie	131	Sportvereniging	14
Vitaal	142	Sportvereniging	225	Sportvereniging	120	Sportaccommodatie	12
Zwembad	81	Zwembad	193	Club	63	Club	10
Sportvereniging	70	Vitaal	188	Vitaal	63	Zwembad	6
Sportpark	48	Club	101	Topsport	57	Topsport	5
Sporthal	30	Sportpark	96	Zwembad	50	Sportevenement	4
Bewegingsonderwijs	22	Sporthal	83	Sportevenement	39	Kunstgras	3
Club	22	Bewegingsonderwijs	42	Sportpark	38	Sportieve	3
Buurtsportcoach	16	JOGG	33	Sporthal	30	Bewegingsonderwijs	2

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

2.2 Sportparagraaf

Aandeel met sportparagraaf

Net als in de twee voorgaande collegeperiodes komt sport ook in 2026 in vrijwel elk collegeprogramma voor (tabel 2.3). Ongeveer twee derde van de gemeenten heeft een specifieke paragraaf met sport in de titel. Dit is vergelijkbaar met eerdere jaren.

In een deel van deze paragrafen is sport het enige onderwerp, waarbij de paragraaf wel steeds vaker sport en bewegen heet. Sport heeft ook vaak een paragraaf in combinatie met andere thema's. Met name cultuur, recreatie en in iets mindere mate onderwijs combineren gemeenten vaak met sport in één paragraaf.

Tabel 2.3
Sportparagrafen in collegeprogramma's
(in procenten)

	2010 (n=107)	2014 (n=104)	2018 (n=104)	2022 (n=104)	2026 (n=84)
Aparte sportparagraaf	63	63	73	69	68
Sport genoemd	89	91	98	99	99

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

Verschillen naar gemeentegrootte

In 2022 constateerden we al een lichte daling van het aandeel kleine gemeenten met een aparte sportparagraaf. Deze ontwikkeling heeft zich in 2026 doorgezet: van 66 naar 55 procent (tabel 2.4).

Grotere gemeenten van 70.000 tot 250.000 inwoners hebben daarentegen vaker een aparte paragraaf met sport in de titel. Hierbij is ook een duidelijke stijging zichtbaar, naar 94 procent.

Bij de gemeenten met meer dan 250.000 inwoners is procentueel een grote daling zichtbaar. Dit komt doordat één van de G4-gemeenten geen aparte sportparagraaf meer heeft.

Tabel 2.4
Collegeprogramma's met aparte sportparagraaf – categorieën inwonersaantal (in procenten)
(in procenten, 2026 n=84)

	2010	2014	2018	2022	2026
<25.000 inwoners	51	54	70	66	55
25.000-70.000 inwoners	57	61	71	62	64
70.000-250.000 inwoners	86	67	79	88	94
>250.000 inwoners (G4)	100	100	100	100	75

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

Dat kleinere gemeenten vaker geen aparte sportparagraaf hebben in hun collegeprogramma, betekent niet dat zij sport niet noemen. Ook in kleine gemeenten staat sport in bijna elk collegeprogramma (tabel 2.5). Sport komt hier vaak voor in paragrafen over gezondheid, het sociaal domein, leefbaarheid, voorzieningen en openbare ruimte.

Bij gemeenten met meer dan 25.000 inwoners wordt sport in elk onderzocht collegeprogramma genoemd. In deze gemeenten krijgt sport ook vaak aandacht buiten een sportparagraaf. In paragraaf 3.2 gaan we verder in op deze verwevenheid met andere sectoren.

Tabel 2.5
Sport genoemd in collegeprogramma's – categorieën inwonersaantal
(in procenten, 2026 n=84)

	2010	2014	2018	2022	2026
<25.000 inwoners	84	75	97	99	97
25.000-70.000 inwoners	86	94	98	100	100
70.000-250.000 inwoners	100	100	100	100	100
>250.000 inwoners (G4)	100	100	100	100	100

Bron: Collegeprogramma's 2022-2026 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Vermelding gezonde leefstijl

Meest genoemde termen

Voor het eerst in deze reeks rapportages hebben we ook gezocht op 43 woorden in relatie tot een gezonde leefstijl. Deze termen hebben al een directe relatie met sport en bewegen, worden in directe relatie tot sport en bewegen gebruikt, of hebben koppelkansen voor beleid voor een gezonde leefstijl. In de bijlage staat een overzicht van de woorden waarop we hebben gezocht.

Actieve vormen van mobiliteit, zoals lopen/wandelen en fietsen, staan in het overgrote deel van de collegeprogramma's (tabel 2.6). De openbare ruimte, waarin kan worden gefietst en gelopen, wordt ook veel genoemd. Daarnaast is er veel aandacht voor (ruimte voor) spelen en ontmoeten.

Samen met lopen is leefbaarheid de term die in de meeste collegeprogramma's terugkomt. Verder staan preventie en mentale gezondheid ook in de top tien. In paragraaf 3.2 lichten we toe hoe gemeenten sport en bewegen in relatie tot dergelijke beleidsthema's benoemen.

Tabel 2.6
Tien meest genoemde termen gerelateerd aan gezonde leefstijl
(in procenten en in absolute aantallen, n=330)

	%	Aantal
Lopen*	95	2010
Leefbaarheid*	95	3529
Preventie	94	2447
Openbare ruimte	92	2465
Fiets	89	2326
Spelen*	84	1140
Sociaal domein*	79	1211
Ontmoeten*	74	839
Wandel	57	461
Mentale gezondheid	46	262

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

* Voor deze termen hebben we ook variaties meegenomen, zoals 'loop' als onderdeel van andere woorden.

Verschillen naar gemeentegrootte

Als we de termen gerelateerd aan gezonde leefstijl uitsplitsen naar categorieën gemeenten op basis van gemeentegrootte, zien we dat de top tiens per categorie behoorlijk overeenkomen (tabel 2.7).

Het valt wel op dat leefbaarheid in kleine en middelgrote gemeenten de meest terugkomende term is, terwijl dit voor de grote gemeenten lopen is. En dat sociaal domein bij kleinere gemeenten hoger in de top tien staat dan bij grotere gemeenten. Openbare ruimte staat bij de grotere gemeenten dan weer iets hoger.

Tabel 2.7

Tien meest genoemde termen gerelateerd aan gezonde leefstijl in collegeprogramma's, naar omvang van gemeente

(in absolute aantallen)

<25.000 inwoners (n=107)		25.000-70.000 inwoners (n=167)		70.000-250.000 inwoners (n=54)		>250.000 inwoners (n=4)	
Leefbaarheid*	986	Leefbaarheid*	1917	Lopen*	782	Lopen*	90
Lopen*	687	Lopen*	1451	Openbare ruimte	661	Openbare ruimte	52
Openbare ruimte	631	Preventie	1259	Leefbaarheid*	599	Fiets	45
Preventie	568	Fiets	1145	Preventie	592	Preventie	28
Fiets	567	Openbare ruimte	1121	Fiets	569	Leefbaarheid*	27
Sociaal domein*	379	Spelen*	590	Spelen*	317	Spelen*	23
Spelen*	210	Sociaal domein*	589	Ontmoeten*	251	Ontmoeten*	14
Ontmoeten*	158	Ontmoeten*	416	Sociaal domein*	242	Voetganger	7
Wandel	123	Wandel	234	Wandel	102	Speeltuinen	6
Vitaliteit	78	Vitaliteit	170	Mentale gezondheid	78	Gezonde leefomgeving	5

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

* Voor deze termen hebben we ook variaties meegenomen, zoals 'loop' als onderdeel van andere woorden.

2.4 Politieke kleur

Sinds 2014 kijken we bij de analyse van gemeentelijke collegeprogramma's ook naar een eventuele relatie van de samenstelling van het college met de aandacht voor sport in collegeprogramma's. Per politieke partij analyseren we in hoeverre sport is ingebed in de programma's van de colleges waar ze onderdeel van zijn. Partijen die in minder dan tien van de geanalyseerde collegeprogramma's deel uitmaken van de coalitie, hebben we niet meegenomen. Lokale partijen hebben we samengenomen.

D66 is de partij die het vaakst een aparte sportparagraaf heeft in de collegeprogramma's waaraan zij meegeschreven hebben, gevolgd door SGP en ChristenUnie (CU). De CU heeft de hoogste gemiddelde sportvermelding, gevolgd door PRO en D66.

Vanwege een kleine wijziging in de analysemethodiek kunnen we de gemiddelde sportvermelding niet vergelijken met de resultaten uit voorgaande rapportages.

Tabel 2.8

Aandacht voor sport naar politieke partij

(in procenten en absolute aantallen, n =84)

	Aparte sportparagraaf	Gemiddelde sportvermelding
	%	Aantal
Lokaal (n=82)	71	11
CDA (n=50)	66	12
VVD (n=48)	79	14
PRO (n=34)	74	17
D66 (n=31)	84	17
SGP (n=16)	81	12
CU (n=10)	80	19

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

Hoofdstuk 3

De boodschap over sport en bewegen

In dit hoofdstuk gaan we in op de context waarin sport terugkomt in collegeprogramma's. In paragraaf 3.1 onderscheiden we de specifieke thema's van sportbeleid die in de collegeprogramma's staan. Paragraaf 3.2 gaat over hoe sport en bewegen terugkomt in andere paragrafen van collegeprogramma's dan de sportparagraaf. Tot slot gaan we in paragraaf 3.3 in op thema's die niet direct raken aan het sportbeleid, maar wel een impliciete link bevatten.

Hiervoor hebben we een inhoudsanalyse gedaan van de collegeprogramma's van veertig gemeenten. 36 van deze gemeenten hebben we gekozen op basis van een representatieve verdeling over de categorieën <25.000 inwoners, 25.000-70.000 inwoners en 70.000-250.000 inwoners. Daarbij hebben we ook rekening gehouden met de spreiding van gemeenten door het land. Naast deze 36 gemeenten hebben we de inhoud van de collegeprogramma's van de G4 geanalyseerd.

3.1 Sportthema's

In deze paragraaf beschrijven we de specifieke thema's van het sportbeleid die in de collegeprogramma's staan.

In de vorige rapportage constateerden we dat de verschuiving van aandacht voor sportaccommodaties naar sportstimulering en de zachtere kant van sport (software) die in 2018 zichtbaar werd, zich ook voortzette in de collegeprogramma's van 2022-2026. Bovendien werd de aandacht voor sportaccommodaties verder verbreed naar sportvoorzieningen, waarbij sport- en beweegvoorzieningen in de openbare ruimte een prominentere rol speelden dan in voorgaande jaren.

Ook in de huidige collegeprogramma's komt dit terug. Wel zien we dat gemeenten sport en bewegen nadrukkelijker verbinden met bredere maatschappelijke doelen, zoals gezonde leefstijl en preventie.

Belang van sport en bewegen

Net als in 2022 benadrukken veel gemeenten in hun collegeprogramma het belang van sport en bewegen, vanwege de positieve effecten op de fysieke en mentale gezondheid. Bijvoorbeeld in Breda: ***'Sport versterkt de fysieke en mentale gezondheid van inwoners en brengt inwoners uit alle lagen van onze stad samen'***.

Verder is sport volgens veel collegeprogramma's belangrijk voor verbinding in de samenleving. Zoals in Coevorden: ***'Minstens zo belangrijk is dat samen sporten of bewegen mensen met elkaar verbindt. Daarmee vervult sport een niet te***

onderschatten rol wanneer we het hebben over sterke gemeenschappen en naoberschap.'

Veel gemeenten geven net als in de vorige rapportage ook duidelijk aan de waarde van sport in te willen zetten op andere beleidsterreinen.

> ***'Sport is van grote waarde voor Gooise Meren en draagt wezenlijk bij aan de leefbaarheid van onze gemeente en de gezondheid van onze inwoners. We zetten daarom in op een samenwerking tussen sport en andere domeinen.' (Gooise Meren)***

Ten opzichte van 2022 valt wel op dat meerdere gemeenten bij het benadrukken van het belang van sport en bewegen ook de koppeling maken met kansengelijkheid.

> ***'Sporten, bewegen en cultuur zijn fundamentele voorwaarden voor een gezonde, vitale en inclusieve samenleving. Wij stimuleren een actieve leefstijl voor al onze inwoners, met een aanbod dat voor iedereen toegankelijk en bereikbaar is, ongeacht achtergrond of kwetsbaarheid.' (Aalten)***

Gezondheid

Gezondheid is net als in de voorgaande rapportage een van de meest genoemde redenen om sport en bewegen te stimuleren. Dat zagen we al in de vorige paragraaf over de verwijzingen naar sport bij andere domeinen. Maar ook in de sportparagraaf maken gemeenten in de huidige collegeprogramma's een duidelijke verbinding met gezondheidsaspecten. In 2022 verbonden ze sport met name aan positieve gezondheidseffecten en aan het voorkomen van gezondheidsproblemen. Ook in de huidige collegeprogramma's zien we deze verbindingen duidelijk terugkomen.

Meerdere gemeenten benoemen gezondheid als directe opbrengst van sport en bewegen. Zo beschrijft Bodegraven-Reeuwijk dat ***'sport niet alleen bijdraagt aan de vitaliteit van onze gemeenschappen, maar ook aan onze eigen, individuele gezondheid'***.

Ook zien we dat meerdere coalities de bredere gezondheidswaarde van sport en bewegen benoemen. Gemeenten benadrukken daarbij niet alleen het belang van sport en bewegen voor de fysieke gezondheid, maar koppelen dit steeds vaker ook aan de mentale gezondheid/weerbaarheid, preventie en ontmoeting (tegengaan van eenzaamheid).

'We zetten sport en bewegen structureel in als middel voor positieve gezondheid, preventie, kansengelijkheid, ontmoeting, mentale weerbaarheid en leefbare wijken. Zo wordt gezond leven en voldoende bewegen makkelijker in het dagelijks leven van onze inwoners. Zowel voor jeugd, jongeren als volwassenen. Dit is belangrijk voor zowel de fysieke en mentale gezondheid als de sociale cohesie.' (Helmond)

Tot slot noemen gemeenten bewegen soms in relatie tot het programma Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst (JOGG). De gemeente Breda benadrukt bijvoorbeeld dat zij zich hard blijft maken voor jongeren op gezond gewicht, onder andere via JOGG, waarbij aandacht is voor onder andere bewegen.

Kortom, gezondheid blijft ook in de huidige collegeprogramma's een belangrijke onderbouwing/legitimering van het gemeentelijke sport- en beweegbeleid.

Sportverenigingen

In 2022 benadrukte een deel van de colleges de rol van verenigingen in de maatschappij. Ook in 2026 zien we dit beeld terug. We zien dit bij meerdere gemeenten terugkomen in combinatie met het belang van goede en toekomstbestendige sportaccommodaties/voorzieningen.

'Sterke sportverenigingen en goede accommodaties vormen het fundament van het Dordtse sportleven. We stimuleren multifunctioneel gebruik van sportvoorzieningen en ondersteunen verenigingen bij samenwerking of fusie wanneer dat bijdraagt aan hun toekomstbestendigheid.' (Dordrecht)

Verder gaat het in de collegeprogramma's over vraagstukken en ontwikkelingen waar verenigingen mee te maken hebben. De nadruk ligt vooral op het ondersteunen van sportverenigingen en in het bijzonder vrijwilligers.

'Sportverenigingen hebben een belangrijke sociale meerwaarde. We ondersteunen sportverenigingen door het ontlasten van vrijwilligers en het verminderen van administratieve regeldruk. Door verenigingen beter te ondersteunen bij subsidieaanvragen, vergunningen en onderhoudsvraagstukken zorgen we dat bestuurders meer tijd kunnen besteden aan sport en leden.' (Helmond)

De aandacht voor ondersteuning van sportverenigingen laat daarmee zien dat gemeenten inzetten op de vitaliteit/toekomstbestendigheid van sportverenigingen, zodat zij hun maatschappelijke functie kunnen blijven vervullen.

Ondernemende sportaanbieders

In de vorige rapportage lag de nadruk vooral op sportverenigingen en ging het in meerdere collegeprogramma's over sportaanbieders in het algemeen, maar

expliciete aandacht voor commerciële sportaanbieders kwam maar in een enkel collegeprogramma terug. Nu zien we dat de grotere gemeenten de rol van commerciële sportaanbieders vaker benoemen. Zo stipt Dordrecht aan dat 40 procent van haar sportende inwoners actief is bij sportondernemers, en dat zij een bijdrage leveren aan een vitaal Dordrecht.

Verder geeft een aantal colleges het belang van zowel sportverenigingen als ondernemende sportaanbieders aan, zoals in Arnhem: ***'We investeren extra in wijken waar minder wordt gesport en waar de mentale gezondheid onder druk staat, met laagdrempelige activiteiten dicht bij huis en met inzet van zowel verenigingen als particuliere aanbieders.'*** Ook lijken zij in een aantal gemeenten vaker te worden betrokken bij het beleid. Zo gaat Almere haar sportvisie en -beleid samen met sportverenigingen en ondernemers herijken.

Sportaccommodaties: exploitatie, multifunctioneel gebruik en verduurzaming
In 2022 belichtten gemeenten steeds vaker vooral de 'zachte' kant van sport, maar was in veel collegeprogramma's ook aandacht voor het 'harde' sportaccommodatiebeleid. Dit zien we ook terug in de huidige collegeprogramma's.

Gemeenten benoemen onder andere de noodzaak van onderhoud en renovatie, investeringen in nieuwe accommodaties en het behoud van bestaande voorzieningen. Hierbij verwijzen ze regelmatig naar hun accommodatie- en huisvestingsplannen. Zo geeft Hardenberg aan dat onderhoud en renovatie plaatsvinden op basis van de eerder opgestelde integrale huisvestingsplannen (IHP's) voor binnen- en buitensport.

In de vorige periode stond bovendien de impact van de stijging van de energieprijzen in meerdere collegeprogramma's. Dit zien we nu minder expliciet terug. Wel ligt vaak de nadruk op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van accommodaties, en op het ondersteunen van sportverenigingen daarbij.

Den Haag wil bijvoorbeeld de verduurzamingsregeling en de Investeringssubsidie Accommodaties Sportverenigingen voor sportverenigingen voortzetten en extra middelen beschikbaar stellen voor verouderde sportaccommodaties. En Middelburg wil sportverenigingen ondersteunen bij het verduurzamen van hun voorzieningen, zodat zij hun maatschappelijke rol kunnen blijven vervullen.

Verder komt in meerdere collegeprogramma's verduurzaming terug in relatie tot het bouwen en onderhouden van (nieuwe) zwembaden. Zoals in Haaksbergen:

'We zetten in op de bouw van een nieuw zwembad. Daarbij luisteren we naar de door de gebruikers aangegeven behoefte. We nodigen de samenleving en andere partijen uit om dit samen mogelijk te maken (cofinanciering). We bouwen een duurzaam zwembad dat lang meegaat. Een zwembad dat minder afhankelijk is van stijgende prijzen op de energiemarkt en risico's van bezoekersaantallen. Een zwembad dat bijdraagt aan onze ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Een nieuw zwembad dat we modulair kunnen bouwen, zodat uitbreidingen altijd nog mogelijk zijn.' (Haaksbergen)

Ook komt net als in 2022 multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties in meerdere collegeprogramma's naar voren. Zo blijft Katwijk inzetten op multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties om sport voor alle inwoners betaalbaar en toegankelijk te houden. En is Harlingen van plan ***'deze bestuursperiode een besluit te nemen over de clustering van binnen- en buitensport zowel wat betreft de accommodaties als locaties multifunctioneel in te zetten.'***

Daarnaast valt op dat multifunctionaliteit zich niet beperkt tot sportaccommodaties. In meerdere collegeprogramma's noemen gemeenten schoolgebouwen en (bijbehorende) gymzalen voor multifunctioneel gebruik, waarin sport een plek kan krijgen.

'We zorgen voor voldoende, passende schoolgebouwen en gymzalen, die gezond, fris en duurzaam zijn. Daarbij streven we naar brede scholen, dus naar scholen waar functies worden gecombineerd en die optimaal benut worden. Bijvoorbeeld door het combineren van onderwijs met kinderopvang, sport of buurtfuncties.' (Utrecht)

Tot slot besteedt een aantal gemeenten aandacht aan de exploitatie en het beheer van sportaccommodaties.

'We blijven investeren in goede sportvoorzieningen voor onze inwoners en verenigingen. Een aantal grote projecten loopt al en wordt de komende jaren afgerond of opgestart. Tegelijk staat de binnensport onder druk door stijgende kosten en tarieven. Het Sportbedrijf Katwijk is daarin een belangrijke partner voor het beheer en de exploitatie van onze gemeentelijke binnensportaccommodaties. Wij zien voor het Sportbedrijf een rol die verder gaat dan beheer alleen: meer ondernemerschap en meer initiatief om accommodaties optimaal te benutten en toegankelijk en betaalbaar te houden.' (Katwijk)

Sporten en bewegen in de openbare ruimte

In de vorige rapportage constateerden we dat de behoefte aan en het belang en het aanbod van sport en bewegen in openbare ruimtes tijdens de coronacrisis waren toegenomen (Geurink & Hoekman, 2022). Ook in de huidige collegeprogramma's is veel aandacht voor sport en bewegen in de openbare ruimte. Vaak schrijven

gemeenten dat de openbare ruimte moet ‘uitnodigen’ of ‘aanzetten’ tot sport en bewegen. Zoals in Hulst: ***'De openbare ruimte richten we zo in dat deze aanzet tot spelen, bewegen, sporten en ontmoeten.'***

Meerdere gemeenten nemen sport en bewegen daarbij ook mee bij de herinrichting van de openbare ruimte. In de Gooise Meren worden sport en bewegen bijvoorbeeld standaard meegenomen bij de herinrichting van de openbare ruimte: ***'Bijvoorbeeld door in te zetten op informele sportvoorzieningen, veilige routes, wandel- en hardloopmogelijkheden, groen en natuurlijke speel- en beweegruimtes.'***

Ook bij de ontwikkeling van nieuwe wijken wordt sport en bewegen in de openbare ruimte in een aantal gemeenten meegenomen.

> ***‘We streven naar meer ruimte voor speel- en beweegplekken voor kinderen en jongeren in de stad en stellen in 2027 nieuw speeltuinbeleid waarin ook plek is voor kinderen boven de tien jaar. Zo willen we in navolging van RIVM-vuistregels dat bij nieuwe woningen minimaal 25% van de openbare buitenruimte zodanig wordt ingericht dat Arnhemmers er kunnen bewegen, spelen, lopen, fietsen of sporten.’ (Arnhem)***

Urban sports

In 2022 besteedden vooral de grote gemeenten aandacht aan urban sports. Vaak door voorzieningen te faciliteren in de openbare ruimte. Ook nu besteden met name de grote gemeenten hier aandacht aan.

Amsterdam wil de mogelijkheden tot sporten in de openbare ruimte uitbreiden door onder andere meer ruimte te maken voor urban sports. Ook Rotterdam wil hier meer plek aan geven. Utrecht wil ***'naast de toch wat meer klassieke accommodaties en verenigingssporten inspelen op een veranderende behoefte van inwoners. Denk hierbij aan sport- of boksscholen, of aan “urban sports” – freerunning, basketbal, skateboarden, BMX of calisthenics – in de openbare ruimte.'***

Verder verbindt een aantal gemeenten urban sports aan het jeugd- en cultuurbeleid.

> ***‘We geven street sports & culture (urban) een volwaardige plek in het sport-, jeugd- en cultuurbeleid en werken daarbij mét de community aan budget, planning, eigenaarschap en uitvoering. Street sports & culture bereiken jongeren en ongeorganiseerde sporters die traditionele verenigingen niet altijd bereiken.’ (Helmond)***

Topsport

Net als in de vorige periode benoemen vooral grote gemeenten topsport. Coalities benadrukken ook in 2026 met name de inspirerende rol van topsporters in de maatschappij. Zo beschrijft Dordrecht dat topsport verbindt, inspireert en trots maakt. En dat topsporters daarmee een voorbeeld zijn voor de volgende generatie

Dordtenaren en laten zien wat met inzet, talent en doorzettingsvermogen mogelijk is.

Ook geven coalities van de grote gemeenten aan dat ze blijven inzetten op het faciliteren (en ontwikkelen) van topsportvoorzieningen. Amsterdam blijft zich bijvoorbeeld inzetten voor topsport door voldoende geschikte faciliteiten te faciliteren. En Heerenveen kijkt als topsportstad naar een mogelijke ontwikkeling van een Olympisch Voorbereidingscentrum.

Tot slot zien we dat meerdere coalities investeren in talentontwikkeling. Volgens deze gemeenten is het belangrijk dat jongeren perspectief hebben om te kunnen doorstromen, ook voor het behouden van de verbinding tussen topsport en breedtesport. Breda beschrijft dit als volgt:

> ***'Sporttalent en topsporters uit Breda en de regio leveren een positieve bijdrage aan het breedtesportklimaat in onze stad. Jonge Bredase sporters geven we alle ruimte om hun talent te ontplooien. Door hierin te investeren blijven talenten dichter bij huis waardoor ze zich beter kunnen ontwikkelen.' (Breda)***

Evenementen

In de huidige collegeprogramma's benoemen vooral de grotere gemeenten evenementen. Het gaat dan met name over dat (top)sportevenementen kunnen bijdragen aan de naamsbekendheid van de gemeente. Zo spreekt Den Haag over dat topsportevenementen eraan hebben bijgedragen dat Den Haag 'stevig op de kaart staat' en dat ze die lijn willen voortzetten.

Ook benoemen meerdere grote gemeenten dat (top)sportevenementen kunnen zorgen voor maatschappelijke en economische opbrengst. Ze dragen bij aan bestedingen en werkgelegenheid. Heerenveen bereidt zich bijvoorbeeld voor op de mogelijke organisatie van de Spelen. Waar mogelijk verbinden zij deze kansen zoveel mogelijk aan bestaande beleidsdoelen, zodat dit kan leiden tot blijven maatschappelijke en economische meerwaarde voor de gemeente.

Sommige grote gemeenten zetten expliciet in op topsportevenementen als inspiratie voor hun inwoners om zelf (meer) te gaan bewegen. Met deze topsportevenementen proberen zij de verbinding te zoeken tussen topsport en breedtesport.

Inclusief sporten en veilig sportklimaat

Net als in de voorgaande periode staat in veel collegeprogramma's dat sport voor iedereen toegankelijk moet zijn. Vaak formuleren gemeenten dit als: 'sport moet voor iedereen toegankelijk zijn, ongeacht achtergrond, beperkingen, inkomen of leeftijd'.

Daarnaast zien niet we niet alleen de nadruk op fysieke toegankelijkheid van accommodaties terugkomen, maar benadrukken ook steeds meer gemeenten het belang van een toegankelijke openbare ruimte. Daarbij zet een aantal gemeenten in op inclusieve speeltuinen voor kinderen met een beperking om te kunnen bewegen. Zoals Katwijk: ***'We hebben bij de inrichting van speelplekken oog voor toegankelijkheid, zodat ook kinderen met een beperking mee kunnen spelen.'***

Ook zetten relatief veel gemeenten in op het vergroten van financiële toegankelijkheid. Veel gemeenten doen dit via eigen regelingen of door aan te sluiten bij het Jeugdfonds Sport en Cultuur of het Volwassenenfonds. Almere gaat bijvoorbeeld het Jeugdfonds Sport en Cultuur versterken, zodat jongeren kunnen blijven meedoen, ook als zij de contributie niet kunnen betalen.

Ook richten meerdere coalities zich op het borgen van een sociaal veilige sportomgeving. Vaak zoeken ze hierbij de samenwerking met sportaanbieders.

> ***'We werken met sportverenigingen aan een convenant veilig sportklimaat, waarin vrijwilligers worden ondersteund, signalen vroeg worden herkend en sport een positieve rol speelt in ontmoeting, preventie en jeugdontwikkeling.' (Hoorn)***

Tot slot heeft een aantal grote gemeenten expliciet aandacht voor LHBTIQ+-personen. Het gaat dan om het tegengaan van racisme, discriminatie en agressie en om passend aanbod waar zij zich thuis voelen.

Sportstimulering en doelgroepenbeleid

Veel coalities willen zo veel mogelijk mensen laten sporten en richten zich daarbij specifiek op doelgroepen waarvoor sport en bewegen nu nog niet vanzelfsprekend is. De grotere gemeenten zetten daarbij vooral in op laagdrempelige beweegactiviteiten in wijken waar minder wordt gesport.

> ***'We investeren extra in wijken waar minder wordt gesport en waar de mentale gezondheid onder druk staat, met laagdrempelige activiteiten dicht bij huis en met inzet van zowel verenigingen als particuliere aanbieders. Daarbij hebben we speciale aandacht voor kinderen en jongeren tussen de 14 en 20 jaar, met name meisjes. Dit is vaak de leeftijd waarop we zien dat zij afhaken bij verenigingen, terwijl ontmoeten en daarvan leren juist waardevol is in een fase waarin je worstelt met je mentale gezondheid.' (Arnhem)***

Veelgenoemde groepen waarop gemeenten inzetten, zijn jeugd, jongeren, ouderen en mensen met een beperking of kwetsbare gezondheid. Hierbij valt op dat de gemeenten die hier aandacht voor hebben, hier vaak buurtsportcoaches voor inzetten en hun rol benadrukken. Zo versterkt Almere de inzet van buurtsportcoaches, waarbij ze sport nadrukkelijker koppelt aan maatschappelijke initiatieven. En Hilvarenbeek stelt dat ***'buurtsportcoaches de afgelopen jaren hun***

meerwaarde hebben laten zien in het lokale netwerk en in het stimuleren van deelname aan sport en bewegen.'

Sportakkoord en samenwerking binnen de sportsector

In de collegeprogramma's 2022-2026 konden gemeenten voor het eerst hun ervaringen met het Sportakkoord meenemen. Het Sportakkoord werd toen in veel collegeprogramma's expliciet genoemd. Het ging vaak over de betrokkenheid van partijen bij het opzetten van een lokaal sportakkoord, over het belang van samenwerking met en tussen partijen in de sportsector, en over de ambitie om het Sportakkoord en preventie/het Preventieakkoord beter te koppelen.

Inmiddels is bekend dat het Sportakkoord eind 2026 afloopt en er voorlopig geen vervolg komt. In de huidige collegeprogramma's gaan gemeenten minder in op de betrokkenheid van partijen bij het lokale sportakkoord en het belang van samenwerking hierbij.

Wel is een aantal gemeenten van plan ondanks het aflopen van Sportakkoord II een nieuw lokaal sportakkoord te sluiten. Een aantal gemeenten spreekt hierbij over blijven inzetten op samenhang tussen sport, bewegen en preventie. Ook benoemt een enkele gemeente dat zij de huidige opbrengsten van het Sportakkoord willen borgen. Zo gaat Katwijk zich inzetten voor borging na 2026, ***'ook als de rijksbijdrage wegvalt of verandert'***.

Gezonde leefstijl en beweegvriendelijke leefomgeving

In de collegeprogramma's 2026-2030 koppelen gemeenten gezonde leefstijl vaak aan sport en bewegen in de leefomgeving van inwoners. Ze benadrukken hierbij het belang van een openbare ruimte die uitnodig tot sport en bewegen: een beweegvriendelijke leefomgeving. De inrichting van de leefomgeving zien ze hiermee als een manier om sport en bewegen, en dus een gezonde leefstijl, te stimuleren.

> ***'We zorgen ervoor dat sport en beweging in de openbare ruimte toegankelijker worden voor inwoners van onze dorpen en wijken. Met aantrekkelijke routes en sportplekken in de buitenruimte verlagen we de drempel om in beweging te komen en verleiden we onze inwoners om fit en gezond te blijven. Voor deze impuls is € 0,2 miljoen extra beschikbaar in deze periode.' (Breda)***

Bij de inrichting van de leefomgeving zetten de meeste gemeenten in op veilige wandel- en fietsroutes, voldoende sportvoorzieningen, speeltuinen en andere mogelijkheden om te bewegen in de openbare ruimte, zoals watersporten.

'Samen met sportverenigingen, onderwijs, maatschappelijke organisaties en andere partners stimuleren wij een gezonde leefomgeving waarin bewegen gemakkelijker wordt. Daarbij hebben wij aandacht voor toegankelijke sportvoorzieningen, sport- en speelplekken in de buurt en veilige wandel- en fietsroutes die inwoners uitnodigen om in beweging te komen.' (Purmerend)

Sport en bewegen als middel voor preventie

In de huidige collegeprogramma's benoemen meerdere gemeenten sport en bewegen als middel om gezondheidsproblemen te voorkomen. Preventie heeft in deze context betrekking op de inzet van sport en bewegen om gezondheidsproblemen te voorkomen en daarmee eventueel zwaardere toekomstige zorg te beperken. Zo beschrijft de gemeente Coevorden dat sport en bewegen en een actieve leefstijl preventief werken om gezondheidsklachten te voorkomen.

Ook benadrukken meerdere coalities hiervoor het belang van samenwerking met andere beleidsdomeinen. Vaak gebeurt dat wanneer ze de verbinding zoeken met het preventiebeleid.

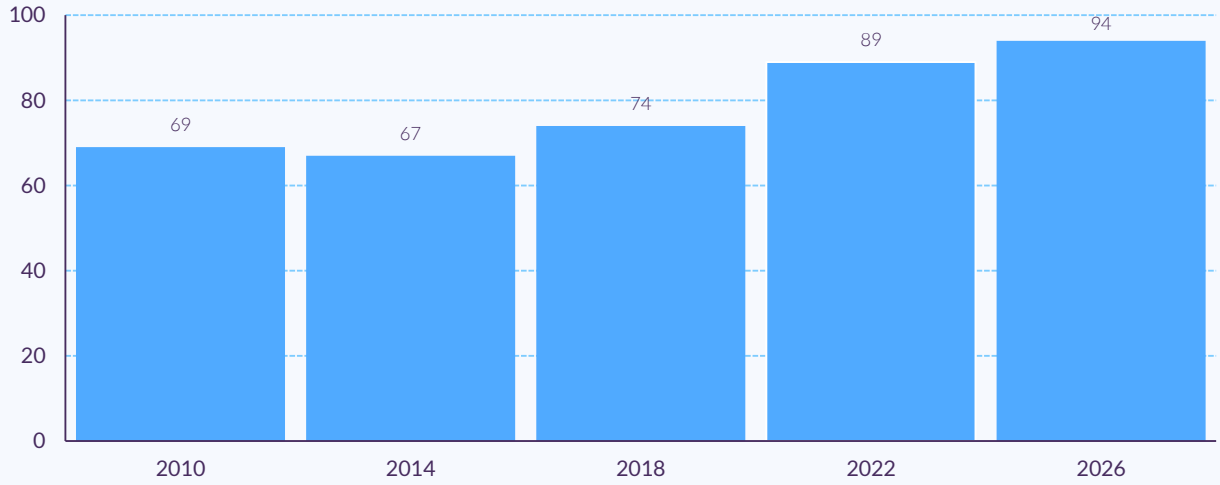
'Daarnaast stellen we een nieuw preventieakkoord op waarin we onder meer het belang van sport en gezond eten stevig verankeren. We werken hiervoor samen met lokale partners, zoals de GGD, de kinderopvang, bedrijven en scholen.' (Arnhem)

3.2 Verwevenheid met andere sectoren

In deze paragraaf beschrijven we de manier waarop sport en bewegen terugkomt in andere paragrafen van collegeprogramma's dan de sportparagraaf. In de analyses van de collegeprogramma's van 2010, 2014 en 2018 werd al duidelijk dat sport vaak terugkomt in de bespreking van andere beleidsterreinen. In 2022 was dit nog fors vaker het geval dan voorheen.

In de collegeprogramma's van 2026-2030 is dit percentage redelijk vergelijkbaar met in 2022. In 94 procent van de collegeprogramma's is aandacht voor sport in paragrafen van andere beleidsterreinen (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1
Aandacht voor sport in collegeprogramma's bij het bespreken van andere beleidsterreinen in 2010, 2014, 2018, 2022 en 2026.
(in procenten, n=84)

Bron: Collegeprogramma's 2026-2030 Nederlandse gemeenten; Hoekman & Gijsbers, 2010; Hoekman & Van der Bol, 2014; Hoekman & Reitsma, 2018; Geurink & Hoekman, 2022. Analyse en bewerking: Mulier Instituut.

Gezondheid en sociaal domein

Net als in 2022 vormt gezondheid en het sociaal domein de belangrijkste verbinding tussen sport en andere beleidsterreinen. In de vorige rapportage benoemden we dat de verbinding met sport in deze context vooral werd beschreven vanuit het perspectief van positieve gezondheidseffecten en de bijdrage aan preventie. Sport werd daarbij voornamelijk verbonden aan gezonde leefstijl, preventie, welzijn en vroegsignalering.

Deze verbinding is in 2026 nog steeds duidelijk aanwezig, maar lijkt inhoudelijk te zijn verbreed. Sport wordt niet alleen gekoppeld aan de fysieke gezondheid, maar ook vaker aan mentale gezondheid, sociale cohesie en een betere kwaliteit van leven. De aandacht voor sport en bewegen sluit daarmee aan bij een bredere benadering van gezondheid.

> ***'Om sociale en maatschappelijke uitdagingen effectief aan te pakken, kiezen wij voor een integrale benadering waarin sport, bewegen, onderwijs, cultuur en zowel fysieke als mentale gezondheid elkaar versterken. Dit wordt onderdeel van de algemene visie op sport, spelen, bewegen en fysieke en mentale gezondheid.' (Almelo)***

Opvallend is dat in 2026 de verbinding tussen sport en gezondheid zich niet alleen beperkt tot sport- en/of beweegstimulering. Ook de omgeving waarin mensen

sporten, bewegen en elkaar ontmoeten wordt in steeds meer gemeenten onderdeel van deze bredere gezondheidsbenadering.

Daarbij benadert een aantal gemeenten gezondheid niet alleen als een individuele verantwoordelijkheid, maar ook in relatie tot de omgeving waarin mensen leven en de mogelijkheden die zij hebben om mee te doen in de samenleving. Hierbij gaan ze vaak in op het belang van een omgeving die ontmoeting en betrokkenheid stimuleert, en daarmee bijdraagt aan het welzijn van inwoners en de mogelijkheid om gezonde keuzes te maken. Sport noemen ze daar vaak bij.

> ***'De leefomgeving moet daarom uitnodigen tot contact en samenleven. Dat zit vaak in alledaagse plekken en momenten: gewoon aan de keukentafel, in de buurt, een bankje in de wijk, op een plein waar kinderen spelen, op school of werk, bij een (sport)vereniging, in de kerk, in het dorpshuis of de moskee. Juist daar ontstaan gesprekken, betrokkenheid en het gevoel dat we samen verantwoordelijkheid dragen voor onze gemeenschap.' (Apeldoorn)***

Armoedebeleid, kansengelijkheid en participatie

In 2022 kwam sport met name terug als onderdeel van minimaregelingen en financiële ondersteuning voor kinderen om mee te kunnen doen aan sport en cultuur, zoals het Jeugdfonds Sport en Cultuur.

Ook in de collegeprogramma's 2026-2030 gaan gemeenten in op de financiële toegankelijkheid van sport. Maar in sommige collegeprogramma's trekken ze deze verbinding breder naar kansengelijkheid en meedoen. Sport zien ze daarmee niet alleen als een activiteit waarvoor financiële ondersteuning nodig kan zijn, maar ook als een plek waar maatschappelijke ongelijkheid zichtbaar wordt. Helmond beschrijft dit als volgt:

> ***'Niet elke Helmonder start met dezelfde kansen, maar iedereen verdient een eerlijke toekomst. We zetten daarom steviger in op kansengelijkheid. Educatie, cultuur, gezondheid, een leefbare omgeving en sport zijn de grote gelijkmakers in onze stad. Door hier juist in kwetsbare wijken extra in te investeren, zorgen we dat talent en welzijn niet afhangen van je wieg of portemonnee.' (Helmond)***

Ook Ommen koppelt sport aan gelijke kansen voor kinderen: ***'We investeren daar waar het extra nodig is, zodat kinderen gelijke kansen krijgen op school, bij de sportclub of met cultuuractiviteiten.'*** Dit laat zien dat sport binnen het armoedebeleid in 2026 een bredere betekenis krijgt. De nadruk ligt niet langer op alleen financiële toegankelijkheid, maar ook op de bijdrage van sport aan kansengelijkheid en participatie.

Veiligheid

In de vorige rapportage kwam naar voren dat de gemeente in enkele collegeprogramma's in samenwerking met de sport werkte aan het tegengaan van

criminele ondermijning en het creëren van (een gevoel van) veiligheid. Sommige gemeenten beschreven dat sportverenigingen een rol kunnen spelen bij het weghouden van jongeren uit de criminaliteit.

Ook in 2026 blijven deze verbindingen zichtbaar. Nieuwegein noemt sport bijvoorbeeld als onderdeel van een bredere aanpak gericht op jongeren:

> ***'We kiezen voor een aanpak waarin preventie en handhaving in balans zijn. Jongeren perspectief bieden waar dat kan en stevig optreden waar dat nodig is. We investeren in jongerenwerk, bewezen aanpakken zoals de 'Moedertraining', Preventie met Gezag, onderwijs, sport, begeleiding en kansen op opleiding, stage en werk.' (Nieuwegein)***

Ook Dronten wil investeren in de samenwerking met onder andere sportverenigingen, ***'zodat jongeren die dreigen af te glijden in jeugdcriminaliteit, eerder worden geholpen'***.

Mobiliteit en verkeer

In 2022 kwam sport terug in paragrafen over mobiliteit en verkeer. Het ging toen vooral over fietsen van en naar de sportvereniging en andere sportfaciliteiten. Ook in de collegeprogramma's 2026-2030 komt dit terug, maar gemeenten koppelen dit vrijwel altijd aan verkeersveiligheid. Hilvarenbeek beschrijft dit als volgt: ***'Wij stimuleren het gebruik van de fiets. Kinderen en ouders moeten veilig naar school en sportvoorzieningen kunnen fietsen, waarvoor het principe "auto te gast" een mogelijke oplossing is.'***

Verder valt op dat een aantal gemeenten mobiliteit en verkeer breder trekken naar actieve mobiliteit. Hierbij zien ze fietsen en lopen niet alleen als een manier om sportverenigingen en andere sportfaciliteiten te bereiken, maar ook als vormen van dagelijkse beweging die bijdragen aan de gezondheid en leefbaarheid. Hoorn verwoordt dit als volgt:

> ***'We willen dat inwoners kiezen voor de fiets of voor lopen. Dat is goed voor bereikbaarheid, gezondheid, leefbaarheid en de beschikbare ruimte in de stad. Zeker in een groeiende stad moeten korte verplaatsingen binnen wijken, naar scholen, sportclubs, voorzieningen, bedrijventerreinen en de binnenstad vanzelfsprekender te voet of per fiets kunnen.' (Hoorn)***

Recreatie en toerisme

In 2022 werden in diverse collegeprogramma's sportvoorzieningen als recreatievoorzieningen benoemd. Sommige gemeenten zetten sport daarnaast in om toeristen aan te trekken en de gemeente te profileren. In 2026 zien we dit ook terug. Bijvoorbeeld in Hulst: ***'De toeristische aantrekkingskracht vanuit de identiteit en kernkwaliteiten blijven we versterken door slimme verbindingen te maken tussen historie, cultuur, sport/bewegen en kunst.'***

Heerenveen ziet sport en evenementen zelfs als 'visitekaartjes' van de gemeente. De Olympische Spelen in Thialf in 2030 verbinden ze hierbij onder andere aan economie, toerisme en internationale uitstraling.

Openbare ruimte, gebiedsontwikkeling en wonen

Bij het inrichten van de openbare ruimte werd sport in de collegeprogramma's van 2022 regelmatig genoemd als een van de onderdelen waarmee de gemeente rekening hield. In de huidige collegeprogramma's zoeken gemeenten hierbij steeds vaker de verbreding naar een gezonde en beweegvriendelijke leefomgeving. Bijvoorbeeld in Helmond:

> ***'We intensiveren de inzet voor een beweegvriendelijke openbare ruimte en buitenspelen. In alle wijken moeten voldoende toegankelijke speelvoorzieningen zijn en moeten sport-, wandel- en fietsvoorzieningen dichtbij huis zijn.' (Helmond)***

Ook Mook en Middelaar verbindt de inrichting van de openbare ruimte aan gezondheid en voldoende mogelijkheden om te bewegen: ***'Om een gezonde leefstijl te stimuleren, hechten wij waarde aan voldoende openbare beweegmogelijkheden. […] Wij staan voor aantrekkelijke en goed onderhouden speelplekken en meer mogelijkheden om te bewegen in de buitenruimte.'***

Daarnaast gaat het net als in 2022 bij gebiedsontwikkeling en wonen vaak over sportvoorzieningen, zowel in de openbare ruimte als sportaccommodaties. Amsterdam kijkt bij nieuwe gebiedsontwikkeling en verdichting bijvoorbeeld niet alleen naar het aantal woningen, maar ook naar voorzieningen zoals zorg, onderwijs, groen en sport.

Ook nemen gemeenten sport vaak mee als onderdeel van een integraal woonbeleid. Zoals in Hoorn:

> ***'Dat vraagt om meer dan woningen alleen. Nieuwe en bestaande wijken moeten voldoende voorzieningen hebben om prettig te kunnen wonen, leren, werken, sporten en ontmoeten. Daarom kijken we bij groei steeds integraal wat woningbouw betekent voor scholen, zorg, welzijn, winkels, sport, groen, mobiliteit en openbare ruimte.' (Hoorn)***

Onderwijs

Sport en onderwijs worden net als in 2022 ook in de huidige collegeprogramma's regelmatig aan elkaar gekoppeld. In 2022 ging het vooral om bewegingsonderwijs en de huisvesting hiervan. In 2026 zien we een verbreding. Gemeenten noemen sport vaak als onderdeel van gezond opgroeien en brede ontwikkeling van kinderen. Bijvoorbeeld in Purmerend:

'Daarnaast stimuleren wij een rijke en verlengde schooldag, zodat kinderen ook buiten de reguliere lestijden toegang hebben tot activiteiten op het gebied van sport, cultuur, techniek, natuur, dienstverlening en ondernemerschap.' (Purmerend)

Ook zetten gemeenten regelmatig in op het openstellen van schoolpleinen na schooltijd als sport-/speelterrein.

Leefbaarheid

In 2022 ging het voornamelijk in kleine gemeenten en gemeenten met meerdere (kleinere) kernen over het in stand houden van (sport)accommodaties om deze dorpen/kernen leefbaar te houden. Ook in 2026 zien we dit terug. Bijvoorbeeld op Vlieland: ***'Behoud van Flidunen als complete sportfaciliteit zien we als essentieel belang voor de leefbaarheid op Vlieland.'***

Ook noemen meerdere gemeenten het belang van verenigingen voor de leefbaarheid. Hierbij gaat het veelal om verenigingen in het algemeen, waar sportverenigingen deel van uitmaken.

'Verenigingen zijn belangrijk voor ontmoeting, sport, cultuur en traditie. Zij verbinden generaties en geven kleur aan het dorpsleven. Verenigingen zijn een schakel tussen leefbaarheid, voorzieningen en sociale samenhang. Daarom zetten we in op sterke en toekomstbestendige verenigingen. We ondersteunen waar nodig, geven ruimte aan initiatief en denken mee. De gemeente helpt zo dat eigenaarschap en energie in de gemeenschap blijven. We zorgen ook voor duidelijke aanspreekpunten, zodat verenigingen zich kunnen richten op hun werk.' (Nederweert)

Daarnaast gaat het net als in 2022 over de multifunctionaliteit van sportaccommodaties en het inzetten hiervan als bijvoorbeeld een ontmoetingsplek. Dat zien we bijvoorbeeld in Purmerend: ***'Waar mogelijk kiezen wij voor multifunctionele accommodaties waarin onderwijs wordt gecombineerd met maatschappelijke functies zoals sport, zorg, cultuur en ontmoeting.'***

Colleges zetten daarbij niet alleen in op multifunctioneel gebruik van sport(accommodaties) vanwege schaarse ruimte, maar ook vaak vanuit het oogpunt om de financiële houdbaarheid van voorzieningen te waarborgen.

3.3 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid

In deze paragraaf beschrijven we de beleidsdoelen van gemeenten waarin sport en bewegen niet expliciet worden genoemd, maar waar we dit wel zouden verwachten. Het gaat om thema's waarbij sport en bewegen een concrete bijdrage zouden kunnen leveren aan de gemeentelijke ambities op het gebied van gezondheid en preventie.

Gezonde leefstijl en leefomgeving

Coalities besteden in hun collegeprogramma's ook aandacht aan een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving, waarbij ze niet direct de koppeling maken met de sport- en beweegcontext. Maar sport en bewegen kunnen daar wel een rol in spelen. Sport en bewegen dragen namelijk bij aan een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving.

Ten eerste hebben meerdere gemeenten oog voor de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Verschillende coalities willen de leefomgeving gezonder en prettiger maken voor hun inwoners. Vaak willen ze inzetten op (meer) groen in de openbare ruimte, zoals in Heerenveen: ***'Een gezonde leefomgeving vraagt om een zorgvuldige inrichting van onze openbare ruimte. Groen draagt bij aan gezondheid, ontmoeting, klimaatadaptatie en biodiversiteit. Daarom zetten wij in op een groenere en klimaatbestendige leefomgeving in dorpen en wijken.'***

Ten tweede besteden meerdere gemeenten aandacht aan gezond opgroeien en het stimuleren van gezonde keuzes. Het gaat hierbij vaak over de dagelijkse leefomgeving van inwoners en de keuzes die zij hierin maken. Bij kinderen en jongeren benadrukken gemeenten vaak het belang van de omgeving waarin zij opgroeien.

> ***'Gezond opgroeien begint met een gezonde en kansrijke omgeving. We zetten als gemeente samen met onze partners in op het verbeteren van deze omgevingsfactoren. Dat doen we om een gezonde en kansrijke omgeving voor kinderen en jeugdigen te creëren waarin het de norm is om gezonde keuzes te maken.' (Oirschot)***

Kortom, hoewel gemeenten in bovenstaande gevallen een gezonde leefstijl en leefomgeving niet direct koppelen aan sport en bewegen, zouden we dit wel in deze context kunnen verwachten. Dit raakt namelijk aan de omstandigheden waaronder inwoners gezond kunnen leven en actief kunnen zijn.

Preventie en het voorkomen van gezondheidsproblemen

We zagen in paragraaf 3.2 dat gemeenten aandacht besteden aan preventie en dit direct koppelen aan de sport- en beweegcontext. Maar we zien ook dat gemeenten aandacht hebben voor preventie in de bredere zin van het woord. Hierbij noemen ze sport en bewegen niet. Het is logisch dat bij deze thema's sport en bewegen niet direct boven aan de lijst staat, maar sport en bewegen kunnen wel een bijdrage leveren aan de opgaven/problematiek.

- **Vroegsignalering**

Een terugkerend thema van het preventiebeleid is het eerder herkennen van problemen, zodat inwoners tijdig ondersteuning kunnen krijgen en zwaardere zorg wordt beperkt. Vaak spreken gemeenten hierbij van vroegsignalering. Om dit te realiseren, benadrukken meerdere coalities het belang van samenwerking. Zo wil Nederweert de samenwerking met het onderwijs, huisartsen en kinderkopvang

versterken, met de nadruk op signalering, preventie en een goede aansluit tussen onderwijs en zorg.

We zien daarbij ook dat vroegsignalering breed wordt opgevat en zich niet alleen richt op gezondheidsproblemen. De problemen die coalities aanhalen, lopen uiteen. Tot slot stelt een aantal gemeenten het organiseren van passende ondersteuning hierbij centraal.

> ***'Wij willen dat iedereen mee kan doen. We investeren in preventie om problemen te voorkomen en in toegankelijkheid van ondersteuning en zorg als dit nodig is. Problemen zoals armoede, schulden, verslaving, (mentale) gezondheidsproblemen en eenzaamheid worden vroeg gesignaleerd.' (Dinkelland)***

Daarnaast komt vroegsignalering meermaals terug binnen het jeugdbeleid. Gemeenten willen problemen bij kinderen, jongeren en gezinnen eerder aanpakken, zodat deze niet verergeren en mogelijk leiden tot zwaardere zorg. Vaak ligt de nadruk op toegankelijke en laagdrempelige ondersteuning.

> ***'Onze jeugd moet de kans krijgen om gezond, veilig en weerbaar op te groeien. Wij willen daarom de jeugdzorg verbeteren door meer samen te werken met ouders, scholen en hulpverleners. Door in te zetten op structurele preventie, laagdrempelige ondersteuning en goede samenwerking met regionale partners voorkomen we dat lichte problemen uitgroeien tot zware zorg'. (Mook en Middelaar)***

Een aantal grotere gemeenten benadrukt hierbij het belang van samenwerking met jongerenwerk en buurtteams. Zoals in Breda: ***'... Dat doen we met Stevige Lokale Teams (SLT's), die we de komende tijd verder uitbreiden.'*** En in Amsterdam: ***'...Hierbij betrekken we het jongerenwerk. We gaan door met de Amsterdamse Jongerenwerk Academie.'***

Kortom, gemeenten noemen sport en bewegen in deze context niet. Maar in dit geval zouden ze ook de koppeling kunnen maken met sport- en beweegorganisaties die een rol kunnen spelen in deze samenwerking. Ook zouden sport- en beweegorganisaties een rol kunnen spelen bij het vroegsignaleren van problematiek.

- **Aanpak van overgewicht/obesitas**

Naast het vroegtijdig signaleren van problemen hebben meerdere gemeenten ook oog voor overgewicht en obesitas. Een aantal gemeenten benoemt hiervoor JOGG (Gezonde Jeugd, Gezonde Toekomst) als onderdeel van hun preventiebeleid.

In paragraaf 3.2 zagen we dat sommige gemeenten bewegen expliciet noemen als onderdeel van de aanpak. Maar er zijn ook gemeenten die sport en bewegen niet

noemen, maar waarbij je dat wel in deze context zou verwachten. Zoals bijvoorbeeld in Oirschot: ***'We zijn gestart met de preventieaanpak GO en JOGG om mentale gezondheidsklachten, overgewicht en middelengebruik te voorkomen.'***

- **Voorkomen van schadelijk middelengebruik**

Ook het voorkomen van schadelijk middelengebruik maakt in meerdere gemeenten deel uit van het preventiebeleid. Hierbij richten coalities zich vaak op het voorkomen van alcohol- en drugsgebruik en van roken en vapen, voornamelijk onder jongeren.

Zo stelt Harlingen: ***'We geven aandacht voor preventie bij gezondheid, waaronder het terugdringen van vapen, alcohol- en drugsgebruik en het vergroten van de weerbaarheid.'*** En Oirschot geeft aan dat alcohol- en drugsgebruik onder jongeren een aandachtspunt blijft en wil hierbij bovendien inzetten op preventie, informatievoorziening en samenwerking met partners.

Sport en bewegen noemen ze hierbij niet expliciet, maar er zijn wel mogelijke aanknopingspunten. Zo kunnen aandacht voor alcoholgebruik in sportkantines en rookvrije en vapevrije sportterreinen aansluiten bij de gemeentelijke ambities om schadelijk middelengebruik, voornamelijk onder jongeren, te voorkomen.

Hoofdstuk 4

Conclusies

Uit onze analyse van de gemeentelijke collegeprogramma's komen interessante inzichten naar voren over de ambities van gemeenten voor de collegeperiode 2026-2030. In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste resultaten en plaatsen we deze in context.

4.1 Vermelding van sport, bewegen en gezonde leefstijl

Sport en bewegen

In vrijwel elk collegeprogramma komt sport terug, net als in 2022. De enkele gemeenten die sport niet benoemen, zijn ook nu kleinere gemeenten.

Het aandeel collegeprogramma's met een eigen sportparagraaf is vrijwel gelijk gebleven. Wel zien we minder vaak een aparte sportparagraaf bij kleine gemeenten en vaker bij grote gemeenten. De kleinere gemeenten noemen sport wel veel in paragrafen over gezondheid, het sociaal domein, leefbaarheid, voorzieningen en openbare ruimte. In steeds meer kleine gemeenten is sport onderdeel van een breder integraal beleid, en wordt het niet meer als los beleidsterrein aangestipt.

Bewegen is, net als in 2022, de meest genoemde sportterm en komt in 2026 in meer collegeprogramma's voor. De meest voorkomende sporttermen vertonen verder veel overeenkomsten met 2022. Kleinere gemeenten noemen wel relatief vaker zwembaden en andere sportaccommodaties, terwijl topsport en sportevenementen alleen bij grote gemeenten in de tien meest genoemde sporttermen voorkomen.

Gezonde leefstijl

Voor het eerst in deze rapportagereeks hebben we ook gezocht naar 43 termen die verband houden met een gezonde leefstijl en raakvlakken hebben met sport en bewegen. Actieve vormen van mobiliteit, zoals lopen en fietsen, krijgen veel aandacht, net als leefbaarheid. Leefbaarheid en het sociaal domein noemen kleine en middelgrote gemeenten relatief vaker, terwijl lopen en openbare ruimte wat vaker voorkomen bij grotere gemeenten.

4.2 Thema's binnen het sportbeleid

Wanneer het in de collegeprogramma's over het beleidsterrein sport gaat, stippen coalities diverse onderwerpen aan.

Sport en bewegen voor gezondheid en preventie

Gezondheid blijft ook in de collegeprogramma's 2026-2030 een belangrijke legitimering voor het gemeentelijke sport- en beweegbeleid. Meerdere coalities hanteren een bredere gezondheidswaarde van sport en bewegen. De nadruk ligt

niet alleen op de fysieke gezondheid, maar ook steeds vaker op mentale gezondheid en weerbaarheid, sociale cohesie en ontmoeten.

Bovendien benoemen meerdere gemeenten sport en bewegen als onderdeel van preventie(beleid), waarbij ze sport als middel inzetten om gezondheidsproblemen te voorkomen en mogelijke zwaardere zorg te beperken. Hierbij speelt de samenwerking en verbinding met andere beleidsdomeinen een belangrijke rol.

Sportaanbieders

De aandacht voor sportverenigingen in de collegeprogramma's blijft sterk aanwezig. Coalities benadrukken voornamelijk hun maatschappelijke functie en de bijdrage van het verenigingsleven aan de sociale contacten en de mentale gezondheid van inwoners.

Ondernemende sportaanbieders werden in 2022 in een enkel collegeprogramma benoemd. Nu zien we dat met name grotere gemeenten de rol van commerciële sportaanbieders vaker benoemen. Zij erkennen nadrukkelijker hun bijdrage aan het lokale sport- en beweegaanbod en betrekken hen soms bij de lokale beleidsontwikkeling.

Kortom, coalities hanteren steeds vaker een bredere benadering van sportaanbieders, waarin niet alleen verenigingen, maar ook andere aanbieders (zoals ondernemers) een rol spelen bij het realiseren van gemeentelijke ambities.

Sport en bewegen in de openbare ruimte

Sport en bewegen in de openbare ruimte blijft ook in de huidige collegeprogramma's een belangrijk thema. Steeds meer gemeenten nemen sport en bewegen mee bij de herinrichting van de openbare ruimte en bij de ontwikkeling van nieuwe woongebieden.

Deze ontwikkeling past bij de bredere lijn in de Ontwerp-Nota Ruimte, waarin het Rijk pleit voor samenhangende keuzes bij de inrichting van Nederland. Ook onderzoek naar sport en bewegen in ruimtelijke afwegingen van Urhahn, Platform 31 en Urban Dynamics in opdracht van het ministerie van VWS benadrukt het belang van voldoende ruimte om te sporten, bewegen en spelen (Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, 2025; Rijksoverheid, 2025).

Ook verbinden gemeenten een gezonde leefstijl vaak aan sport en bewegen in de leefomgeving van inwoners. De nadruk ligt steeds vaker op het realiseren van een beweegvriendelijke leefomgeving voor inwoners om daarmee sport en bewegen, en dus een gezonde leefstijl, te stimuleren.

Sportvoorzieningen

Ook in de huidige collegeprogramma's komen sportaccommodaties veel terug. Waar gemeenten in 2022 de impact van de stijgende energieprijzen vaak noemden, ligt de nadruk nu vaker op het verduurzamen en toekomstbestendig maken van accommodaties.

Daarbij besteden meerdere gemeenten aandacht aan het ondersteunen van sportverenigingen hierbij, zodat zij hun maatschappelijke functie kunnen blijven vervullen. Ook blijft multifunctioneel gebruik van voorzieningen in veel gemeenten belangrijk. Steeds vaker gaat dit niet alleen over sportaccommodaties, maar ook over schoolgebouwen en gymzalen die voor sport- en beweegdoeleinden kunnen worden gebruikt.

Topsport en evenementen
Net als in 2022 besteden met name de grote gemeenten aandacht aan topsport in hun collegeprogramma's. Het gaat hierbij om de inspirerende rol van topsporters, het faciliteren van passende topsportvoorzieningen en lokale talentontwikkeling. Sommige gemeenten zoeken hierbij de verbinding met de breedtesport.

Ook (top)sportevenementen zien we vooral bij de grote gemeenten terug. Coalities zien die als een manier om hun naamsbekendheid te vergroten en economische opbrengsten te generen, door bijvoorbeeld extra bestedingen. Een aantal gemeenten benoemen de maatschappelijke waarde van evenementen en willen deze benutten om inwoners te inspireren zelf (meer) te sporten en bewegen.

Sport en bewegen voor iedereen/Inclusief sporten
Coalities maken vaak de verbinding met kansengelijkheid wanneer zij het belang van sport en bewegen benoemen. Vaak gaat het dan over dat sport en bewegen belangrijk zijn en dat iedereen hier gelijke toegang toe moet krijgen.

Gemeenten richten zich niet alleen op de fysieke toegankelijkheid van accommodaties, maar halen ook vaker het belang van een toegankelijke openbare ruimte aan.

Bovendien zetten steeds meer gemeenten in op het vergroten van de financiële toegankelijkheid, door eigen regelingen of door aan te sluiten bij het Jeugdfonds Sport en Cultuur of het Volwassenenfonds. Het is aannemelijk dat Sportakkoord II hier van invloed op is geweest. Financiële toegankelijkheid is daarin een van de opgaven binnen het thema Inclusie en Diversiteit. Landelijke beleidsontwikkelingen, zoals het Sportakkoord, hebben namelijk duidelijk invloed op het lokale sportbeleid (Geurink et al., 2025).

4.3 Sport in andere beleidsterreinen

Sport komt ook in de huidige collegeprogramma's weer vaak voor in paragrafen over andere beleidsterreinen:

- Gezondheid en het sociaal domein zijn ook in de collegeprogramma's 2026-2030 de thema's waar sport het vaakst in terugkomt. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke gezondheid en preventie, maar ook om mentale gezondheid, sociale cohesie en welzijn.
- Binnen het armoedebeleid en kansengelijk noemen gemeenten sport niet alleen als activiteit waarvoor financiële ondersteuning nodig kan zijn, maar

ook als middel om kinderen gelijke kansen te bieden en hun deelname aan de samenleving te bevorderen.

- In het veiligheidsdomein noemen gemeenten sport als onderdeel van de aanpak van jeugdcriminaliteit. Samenwerking met sport(verenigingen) kan helpen om jongeren eerder te bereiken en ze perspectief te bieden.
- Bij mobiliteit en verkeer ligt de nadruk op verkeersveilige routes naar sportvoorzieningen. Ook brengen gemeenten fietsen en wandelen steeds vaker in verband met dagelijkse beweging, gezondheid en leefbaarheid.
- Op het gebied van recreatie en toerisme zetten gemeenten sport in als onderdeel van het recreatieve aanbod en de aantrekkingskracht van gmeeenten. Sportevenementen en voorzieningen kunnen bovendien bijdragen aan de economsiche en toeristische profilering van gemeenten.
- Binnen de openbare ruimte, gebiedsontwikkeling en wonen zien we sport vaker terug als onderdeel van een gezonde en beweegvriendelijke leefomgeving. Gemeenten besteden aandacht aan toegankelijke sport- en speelvoorzieningen dicht bij huis en aan voldoende sportvoorzieningen bij nieuwbouw en gebiedsontwikkeling.
- Binnen het onderwijs verbinden gemeenten sport aan gezond opgroeien en de bredere ontwikkeling van kinderen. Naast bewegingsonderwijs gaat het onder andere om sportactiviteiten buiten schooltijd en het openstellen van schoolpleinen.
- Op het gebied van leefbaarheid speelt sport een rol bij het behouden van voorzieningen in kleinere kernen en dorpen. Ook verenigingen worden gezien als belangrijke plekken voor ontmoeting en sociale samenhang. Verder zetten gemeenten in op multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties om deze te kunnen behouden, onder andere voor het onderwijs en andere maatschappelijke functies.

4.4 Koppelkansen in gezondheids- en preventiebeleid

In de collegeprogramma's noemen gemeenten verschillende ambities op het gebied van gezondheid en preventie zonder dat ze expliciet de koppeling met sport en bewegen maken. Maar dit biedt wel aanknopingspunten in het gezondheids- en preventiebeleid.

Gezonde leefstijl en leefomgeving

Verschillende gemeenten besteden aandacht aan het stimuleren van een gezonde leefstijl en het creëren van een gezonde leefomgeving. Vaak gaat het dan over de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, gezond opgroeien en het stimuleren van gezonde keuzes. Ondanks dat gemeenten niet expliciet de koppeling maken, bieden dit soort ambities wel koppelkansen voor sport en bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl en leefomgeving.

Preventie

Ook binnen het preventiebeleid zijn er koppelkansen. Bij vroegsignalering en jeugdhulp/jeugdzorg zetten gemeenten in op het sneller herkennen van problemen,

zodat zwaardere zorg wordt voorkomen. Sportverenigingen en andere sport- en beweegaanbieders kunnen hier mogelijk een rol in spelen bij het signaleren van problemen en het bereiken van jongeren.

Daarnaast zetten gemeenten in op het voorkomen van overgewicht/obesitas. Een aantal gemeenten heeft hierbij JOGG opgenomen in hun preventiebeleid. Ondanks dat ze sport en bewegen hier niet in noemen, kan sport en bewegen wel een bijdrage leveren aan deze doelen.

Tot slot liggen er koppelkansen bij het voorkomen van schadelijk middelengebruik, voornamelijk onder jongeren. Gemeenten kunnen de koppeling maken door in te zetten op verantwoord alcoholbeleid in sportkantines en door te streven naar rook- en vapevrije sportterreinen.

Bronnen

Bronkhorst, P., Smit, D., Van Stam, W., & Gómez Berns, A. (2026). *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2025*. Mulier Instituut.

Geurink, N., & Hoekman, R. (2022) *Sport in collegeprogramma's 2022-2026*. Mulier Instituut.

Geurink, N., Van Vugt, H., Kools, M., & Hoekman, R. (2025) *Monitor Lokaal Sportbeleid 2024*. Mulier Instituut.

Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (2025). *Ontwerp-Nota Ruimte*. Rijksoverheid.

Rijksoverheid (2025). *Ruimte geven aan sport en bewegen*.

Bijlage 1 - Zoektermen

Zoektermen sport en bewegen

- aangepast sporten
- actieve leefstijl
- beweegbeleid
- beweegvriendelijke omgeving
- bewegen/beweging
- bewegingsonderwijs/gym/gymles
- breedtesport
- buurtsportcoach
- club
- combinatiefunctionaris
- gehandicaptensport
- handicap/met een beperking
- jeugdsportfonds
- jongeren op gezond gewicht/JOGG
- kunstgras
- minder validen/mindervaliden
- multifunctionele accommodatie
- overgewicht
- schoolsport
- schoolzwemmen
- speelplein
- speelvoorziening
- sport
- sportaanbieder
- sportaccommodatie/sportvoorziening
- sportbeleid
- sportcomplex
- sportdeelname
- sportevenement
- sporthal
- sportief
- sportieve
- sportmogelijkheden/sportmogelijkheid
- sportpark
- sportparticipatie
- sportstimulering
- sportvereniging
- topsport
- vakleerkracht
- veilig sportklimaat
- verenigingsondersteuning
- vitaal
- zwembad

Zoektermen gezonde leefstijl

- actieve mobiliteit
- actieve leefstijl
- beweegarmoede
- beweegrijk
- beweegrijke school
- domeinoverstijgend werken
- integraal werken
- AZWA/Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord
- Netwerkaanpak
- duurzame inzetbaarheid
- fiets… (-en, -er, -pad, -route, -beleid)
- gezonde buurt
- gezonde keuze
- gezonde kinderopvang
- gezonde leefomgeving
- gezonde leefstijl
- gezondheidscentra
- gymles, gym, bewegingsonderwijs
- JOGG
- leefbaarheid
- leefbare kernen
- leefbare wijken
- lopen/loop… (-groep, -route, -beleid)
- wandel (…-en, …-groep, ...-pad, etc)
- voetganger
- mentaal welbevinden
- mentale gezondheid
- obesitas/overgewicht
- ontmoeten
- ontspanning
- openbare ruimte
- positieve gezondheid
- preventie
- samenwerking zorg en welzijn
- schoolpleinen
- sociaal domein/sociale domein
- sociale cohesie
- speeltuinen
- spelen
- vitaliteit
- gezonde voedselomgeving
- wijkaanpak
- zorgkosten

Manon de Ruijsscher
m.deruijsscher@mulierinstituut.nl

Nathan Geurink
n.geurink@mulierinstituut.nl

Mulier Instituut | 2026